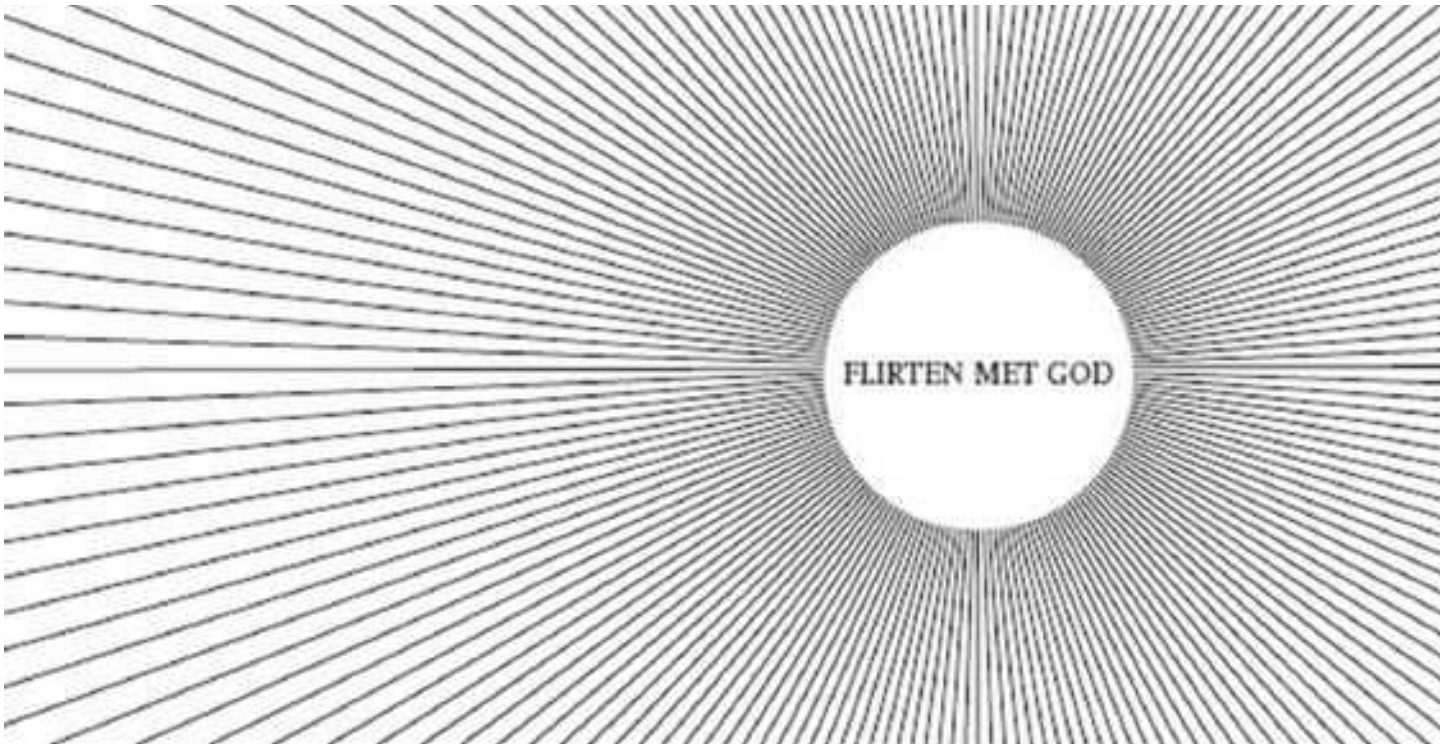

'Voor even meegaan met God'

HOME

Wilfred van de Poll – 3 juni 2011

Flirten met een God die niet objectief bestaat: op dat onderwerp is godsdienstwetenschapper en oud-journalist van Trouw Koert van der Velde onlangs gepromoveerd aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.

In een serie artikelen kwamen de afgelopen weken in deze krant drie critici van Van der Velde aan het woord. Vrijzinnig theologe Christa Anbeek van de Universiteit voor Humanistiek plaatste vraagtekens bij de manier waarop Van der Velde volgens haar de beleving en de inhoud van geloof uit elkaar trekt. De Leidse hoogleraar 'niet-institutionele religie' Meerten ter Borg vond flirten met God een 'hobby voor hoogopgeleiden'. En godsdienstwijsgeer Wessel Stoker van de Vrije Universiteit zag begripsverwarring ontstaan. Flirten met God noemde hij liever 'pseudo-religieus'.

Van der Velde haalt er zijn schouders over op. "De gebruikelijke stokpaardjes."

Volgens Christa Anbeek krijgt ervaring pas betekenis door het 'verhaal waaraan ze wordt vastgeknoopt'.

"Ik vind dit eigenlijk een non-discussie. Want natúúrlijk doet ook het narratief ertoe. Maar het punt is dat je ook tussen de verschillende verhalen kunt kiezen, ze hoeven geen absolute status te hebben. En ook als je geen geloof aan ze hecht, kunnen ze goed werken."

Sommige ervaringen, stelt Anbeek, krijg je pas nadat je een bepaald narratief omarmd hebt.

"Dat kan ze zeggen, maar de praktijk wijst uit dat dit niet hoeft. We doen het de hele tijd. Als je een roman leest, ga je even mee in de werkelijkheid van het boek. Als je een film kijkt, ga je er even helemaal in op. Je wéét dat het fictie is. Je gelooft het niet echt, maar je kiest ervoor even je ongelooft aan de kant te schuiven.

"Zo gaat dat ook met flirten met God. Je gaat even mee met een bepaald beeld, ritueel of verhaal. En net als bij een film of boek gaat het je uiteindelijk niet om de letterlijke, objectieve waarheid. Je wilt geraakt worden.

"Een tijd geleden vertelde de atheïstische filosoof Ger Groot in deze krant hoe hij, bij de uitvaart van een vriend, 'tot in de ziel' geraakt was door een oud kerklied, 'In Paradisum'. Hij voelde zich getroost, ook al geloofde hij niet in een leven na de dood. Dat is wat ik bedoel."

Meerten ter Borg vindt de vraag of je kunt flirten met een God die niet bestaat 'theologische scherpslijperij'.

"Kan zijn, maar sociologisch gezien is deze ontwikkeling revolutionair. Dat zou hij, als socioloog, toch moeten inzien."

Hij vindt uw benadering van religie ook te elitair. Flirten met God is individualisme ten top, meent hij. Een 'hobby voor hoogopgeleiden' zonder praktische consequenties waarbij het 'verbindende element van religie wordt miskend'.

"Dit vind ik zo flauw, hè. Waarom wordt iemand die in zijn eentje aan religie doet opeens met zo'n dedain weggezet als 'individualistisch'? Dat zeggen we toch ook niet van iemand die geregeld thuis een boekje leest, of iemand die lange wandelingen maakt in de natuur?"

"Ter Borg hanteert een functionalistische definitie van religie, hij is heel erg van de school van Durkheim. Die vond dat de samenleving religie nodig had. Religie stond in dienst van de groep. Middels religieuze rituelen, theoretiseerde Durkheim, vereert de samenleving eigenlijk zichzelf. En houdt ze zichzelf in stand. Maar kom nou, die theorie is echt een beetje achterhaald. We blijken als samenleving prima in staat te functioneren zonder religie."

"Van mij mag religie dus best een hobby zijn. Sociaal doen kan ook op andere manieren."

Wessel Stoker noemt religie zonder geloof 'bier zonder alcohol'. Hij vindt dat u met uw geflirt voorbijgaat aan het meest wezenlijke van religie: betrokkenheid op iets of iemand buiten jezelf.

"Stoker doet net alsof hij een soort bevoorrecht toegangsweggetje tot de waarheid heeft, en dat ik maar wat aan het navelstaren ben. Zo is het niet. Hij moet toch ook toegeven dat niemand het zeker

weet? Niemand wéét toch dat er een werkelijkheid achter onze religieuze voorstellingen schuilt?

Daar is het geloof voor."

Voor Stoker is religie een relatie. Die kun je niet hebben met iemand in wiens bestaan je niet gelooft.

"Hoho, ik zeg niet dat ik niet geloof. Dat is de babylonische spraakverwarring van deze hele discussie. Ik probeer het dilemma 'geloven versus niet-geloven' juist te ontstijgen, door waarheid als criterium te laten vallen. Daarom noem ik mijzelf a-gelovig. Ik kijk naar wat werkt.

"Niet dat waarheid er niet toe doet, maar de kwestie is nu eenmaal onoplosbaar. De oude geloofsartikelen zijn echt geen levende, reële opties meer voor 21ste-eeuwse sceptici. Je kunt hen dan wel een absurde geloofssprong door de strot duwen, maar waarom zou je?

"Als ik meedoe aan een religieus ritueel, dan máák ik het werkelijk, voor even. Ik doorzie dat en ontleen er toch betekenis aan. Het is waar, de bedwelming van de zekerheid, die heb ik niet. Maar die hoef ik ook niet. Dan maar bier zónder alcohol."

Op zondag 19 juni geeft Van der Velde een lezing over 'Flirten met God'.

De Kamers, Amersfoort, 15-17 uur, telefoon: 033-2012343

Meer informatie: www.dekamers.nl.